

Akt erekcyjny Związku Pruskiego - 14 marca 1440 r.

W imię świętej i niepodzielnej Trójcy. Amen.

MY, rycerze, giermkowie i miasta z okręgów ziemskich oraz miasta tej ziemi pruskiej poniżej podpisani oznajmiamy i oświadczamy otwarcie w niniejszym liście wobec wszystkich, którzy to widzieć lub czytać będą, że my dla pożytku i dobra ogółu Bogu na chwałę, naszemu w. mistrzowi, jego zakonowi i krajowi dla czci oraz nam wszystkim dla dalszego bytu i powodzenia, po dobrym zastanowieniu się i po dobrze przemyślanej i dojrzałej radzie a ze zgodą, wiedzą i wolą naszego całego ogółu rycerzy, giermków, mieszczan i mieszkańców, (zapoczątkowaliśmy i założyliśmy przyjazne, stałe i mocne stowarzyszenie) i [postanowiliśmy] razem pozostawać jeden przy prawie drugiego i w słusznej sprawie, abyśmy, my sami, cały nasz ogół, rycerze, giermkowie, mieszcianie i mieszkańcy, którzy są obecnie i którzy będą w przyszłości, a przede wszystkim ci, którzy będą pragnęli razem być w stowarzyszeniu, temu, co między sobą zapoczątkowujemy i zakładamy, mocą tego listu zadośćuczynili, tego używali i ślubowali to w dobrej wierze, bez podstępów, niewzruszenie dotrzymywać i przestrzegać we wszystkich punktach i artykułach, następujących w Piśmie. Po pierwsze, by każdy z osobna z nas niżej podpisanych rycerzy, giermków i miast, którzy osiadli są pod naszym panem w. mistrzem i jego zakonem, powinni czynić naszemu panu, wielkiemu mistrzowi i jego zakonowi wszystko, co im z powodu czci i prawa zobowiązani są czynić według tego co wykazują nasze wszystkie przywileje wolności i prawa. Tak samo, by każdy z osobna z nas niżej podpisanych rycerzy, giermków i miast, którzy pozostają pod zwierzchnictwem naszych czcigodnych księży prałatów tego kraju, czynili swym panom to, co z powodu czci i prawa winni im są według tego, co wykazują każdego z osobna przywileje, wolności i prawa. Z drugiej strony pragniemy my, rycerze, giermkowie i miasta (a zdaje się nam to możliwe i słuszne), by nasz pan nas wszystkich i każdego z osobna zostawił przy prawie, wolności i listach według tego, jak my i nasi przodkowie nimi zostaliśmy obdarzeni i uwolnieni, by usunąwszy od nas stare obciążenia, nie nakładał ponad nie w przyszłych czasach żadnych nowych. I by nasz pan nie pozwolił, aby nas kto ponadto uciskał lub zmuszał przemocą, lecz nas przed tym chronił i pozostawił nas przy naszym prawie. I jeżeliby któryś

z nas niżej podpisanych wszystkich ziemi miast albo każdy z osobna rycerz, giermek, mieszczanin lub mieszkaniec wbrew prawu, przywilejom lub wolności był uciskany, cierpiał przemoc lub wyzuty był z dóbr, powinien skarżyć się na taką przemoc najpierw przed naszym panem, gdyby zaś skarżący się nie został uwolniony od takiej przemocy, (w co nie wierzymy, by tego nie uczynił nasz pan), w takim razie powinien sam przybyć na ustalony zjazd sądowy, który raz do roku z powodu niesprawiedliwości i przemocy powinien być zwołany, i tam się skarżyć. Gdyby zaś sąd nie był w ten sposób zwołany, iżby się z tego widziało, że prawu stanie się zadość, albo gdyby zjazd sądowy nie mógł się odbyć i oskarżony nie mógł być sądzony, (jeżeli to się stanie), powinno rycerstwo natychmiast zawiadomić najstarszych z rycerstwa z ziemi chełmińskiej i jemu sprawę przedstawić w sposób właściwy przez pisma lub posłańców. Wówczas też rycerstwo razem z miastami Chełmnem i Toruniem powinno być upoważnione do zaproszenia rycerstwa z innych okręgów, razem ze wszystkimi innymi miastami, objętymi przez ten związek, na ustalone miejsce i czas. Tam także każdy z osobna z nas niżej podpisanych ziem i miast obowiązany jest przybyć i sprawy wysłuchać. Jeżeli ta sprawa będzie uznana za słuszną, to rycerze, giermkowie i miasta powinni mieć możliwość domagać się czci i prawa dla skarżącego i powinni według swoich najlepszych możliwości starać się, by on przy tym [przy czci i prawie] był utrzymany. W ten sam sposób, jeśli ktoś z nas niżej podpisanych miast, mieszczan i mieszkańców wbrew prawu, wolności i listom będzie uciskany, powinien zawiadomić miasta Chełmno i Toruń oraz je o sprawie, jak wyżej powiedziano, poinformować. Wtedy powinny miasta Chełmno i Toruń razem z rycerstwem ziemi chełmińskiej mieć prawo wezwać rycerstwo z innych ziem razem ze wszystkimi innymi miastami, objętymi przez ten związek, na ustalone miejsce i czas oraz sprawę załatwić pod każdym względem w ten sposób, jak poprzednio wyrażono o rycerstwie. Również jeśli kogoś spotkała taka sprawa i taka przemoc, że się spostrzeże, że nie można się domagać takiego zjazdu sądowego (czego niech Bóg broni), [albo] iż rycerstwo i miasta wbrew prawu będą uciskane lub że komuś jego dobra przemocą zostaną zatrzymane, wtedy my powinniśmy wiernie i mocno jeden przy drugim stać przy jego prawie i przyjąć sprawę jako wspólną dla nas wszystkich, którą do końca pomożemy znosić, wedle naszej siły jeden drugiemu [będziemy] dopomagać do uzyskania prawa, dawać pomoc i ochronę w miarę tego, jak wymagać będą towarzyszące sprawie potrzeba i konieczność. I jeśli ktoś z nas niżej podpisanych ziem i miast, rycerzy, giermków, mieszczan i mieszkańców w zakresie tych spraw przemocą zostanie napadnięty i poniesie na ciele obrażenia lub niewinnie zostanie

zabity (w co jednak nie wierzymy), o to będzie się wówczas skarżył naszemu panu i domagał się, aby on to niezwłocznie rozsądził. A jeżeliby się to nie stało, zaręczamy my, rycerstwo i miasta niżej wymienione, w dobrej wierze okazać się w tym tak poważnymi i wiernymi, żeby z tego można było wywnioskować, że nam się wszystkim dzieje krzywda. Będziemy też chcieli pomścić to na [winnym] czy na [winnych], na jego czy ich współnikach, ciele i majątku, wedle naszej najwyższej możliwości. Tak samo każdy z osobna z nas poniżej podpisanych ziem i miast powinien z innymi jak najlepiej obchodzić się w sprawach prawnych, a jeżeli któryś usłyszy albo się dowie o czymś, co tej ziemi, jego majątkowi, nam wszystkim lub każdemu z osobna może być szkodliwe, w jakikolwiek sposób, jeden drugiego powinien o tym powiadomić, wiernie ostrzec i dać znać, a takie ostrzeżenie i powiadomienie powinno przy każdym na sposób rady [tajnie] pozostać. Tak samo to, co przez wszystkie ziemie i miasta na zjeździe według starego zwyczaju zostanie uchwalone i postanowione, to przez nas wszystkich poniżej podpisanych, przez ziemie i miasta powinno być przestrzegane. Na świadectwo i dla prawdziwego wyznania tych wszystkich wyżej napisanych spraw my,

Jan Cegenberg, chorąży ziemi chełmińskiej,

Kończa ze Świętego,

Otto z Pląchawł,

Augustyn z Szewy

rycerze,

Jan z Wiehulca,

Szymon z Głazejewca,

Jan von der Linde,

Gunter z Piotrkowa,

Otto z Leszcz,

Jurga z Dźwierzna,

Jakusz z Trumni,

Maciej z Guntów,

Mikołaj z Bajerza,

Jan Rokusz,

Jan ze Słomowa,

Aleksander Machwic,

Jan z Mgowo,
Fryderyk z Pułkowa,
Bartosz z Turznic,
Piotr Strube,
Jakusz z Osieczka
giermkowie, w imieniu wszystkich rycerzy i giermków całej ziemi chełmińskiej;
Jan Bażyński,
Jan Uzdowski,
sędzia ziemski Gunter z Dylewa,
Aleksander z Ruszkowa,
Mikołaj Machwic,
Otto Straube na Rynie, Piotr i Mikołaj z Durąga,
Pietrasz z Gardyn,
Mateusz z Lunau,
Jurga z Grzybina,
Jan ze Sławek,
rycerze i giermkowie okręgu ostródzkiego;
Mikołaj z Buchwałdu,
chorąży Segenand z Waplewa,
sędzia ziemski, Paweł z Nowej Wsi
rycerze Gabriel Bażyński,
Rasz z Lynken,
Budzisz z Grunfeldu,
Klemens z Dziwisz,
giermkowie okręgu dzierzgońskiego;
Ramsz Krzykoski,
sędzia ziemski okręgu prabuckiego, Ścibor Bażyński,
Mikołaj z Zakurzewa,
Mikołaj z Gorowych,
w imieniu ogółu rycerzy i giermków okręgu prabuckiego:
Jerzy Skolim,
sędzia ziemski Titze Marwicz,

Jan z Pilewic, Maciej z Burchardsdorfu,

okręgu elbląskiego;

Gotszalk ze Smoląga,

Jan z Turzy,

Jan z Jani rycerze,

Paszko z Świerkocina, giermek okręgu tczewskiego i gniewskiego, z pełną mocą i za zgodą, na rozkaz i polecenie wszystkich naszych i naszego ogółu rycerzy i giermków, którzy nas posłali; i my burmistrzowie i radni miast Chełmna, Torunia, Elbląga, Braniewa, Królewea, Gdańska, Knipawy, Grudziądz, Brodnicy, Nowego Miasta, Radzyna, Nowego Miasta Torunia, Nowego Miasta Elbląga, Lipnika; Welawy, Allenburga, Świętomiejca (Świętej Siekierki), Cynt i Landsberga (Górska), z pełną mocą i za zgodą, na rozkaz i polecenie naszych ławników, mieszczan, mieszkańców i całego pospólstwa naszych miast wielkie pieczęcie na tym przywiesić każemy: A dla dalszej pewności i silniejszego ostrzeżenia ślubujemy my, rycerze i giermkowie, wszyscy wyżej wymienieni, z całą mocą za nas i za nasz cały ogół, rycerzy i giermków, którzy w tym czasie są i w przyszłości będą, i za wszystkich tych, którzy tym związkiem są objęci, i także za tych, którzy będą jeszcze pragnęli doń się przyłączyć; i my, burmistrzowie i radni wymienionych miast, ślubujemy z pełną mocą za nas, za naszych ławników, mieszczan, mieszkańców, całe pospólstwo, za tych, którzy w tym czasie są i którzy w przyszłości będą, i za tych, którzy objęci są tym związkiem i którzy kiedyś należeć doń będą pragnęli, wszystkie ustępy i artykuły, które powyżej zostały wymienione, w dobrej i sprawiedliwej wierze, wiernie i z honorem, bez wszelkiego podstępu, stale, mocno i nienaruszenie utrzymywać, przy tym pozostać i temu według całej naszej mocy zadośćuczynić we wszystkich nadchodzących czasach. Działy się i ukończone zostały te rzeczy w Kwidzynie, w najbliższy poniedziałek po niedzieli Iudica w poście, w roku Pana Naszego 1400 i czterdziestym. Bogu dzięki. Amen.

Tłumaczenie Justyna Liguz na podstawie pracy: *Związek Pruski i poddanie się Prus Polsce. Zbiór tekstów źródłowych opracowany pod redakcją Karola Górskiego*, Poznań, Instytut Zachodni 1949